

USOS jaarverslag 2020

36^e jaarverslag

(Niet vormgegeven versie)

Inleiding	2
Deel 1 Campuswerking	4
Deel 2: partnerwerking.....	7
DR Congo	7
India	8
Marokko	12
Nicaragua.....	15

Inleiding

Een heel jaar werken rond kritisch wereldburgerschap zonder van achter je scherm te komen: USOS heeft bewezen dat het kan! In het jaarverslag van 2019 schreef ik al dat USOS een veerkrachtige organisatie is, toen n.a.v. de last minute uitgestelde exposure naar Congo die in allerijl werd omgevormd tot een “Grote Meren-exposure” met groot succes. Maar 2019 was natuurlijk niets in vergelijking met 2020: in maart gingen we in lockdown en als resultaat vielen heel wat van onze plannen in het water, zoals de geplande exposures naar Marokko, Nicaragua en de Grote Meren, het masterclassweekend over duurzame ontwikkeling en het jaarlijkse fairtradeontbijt aan de universiteit.

De impact van de pandemie op onze partnerwerkingen bleef gelukkig beperkt en waar nodig stuurden we bij. Zo deden we op vraag van onze partner in Congo een aanzienlijke investering in de uitbouw van online onderwijs en kon het jaarlijkse seminarie voor jonge onderzoekers blijven doorgaan. In Nicaragua had de pandemie weinig impact op het door USOS gefinancierde junior programma. De door USOS ondersteunde opleiding in Sociaal Werk en Mediatie in Marokko ging ondanks vertraging alsnog van start en in het kader van onze Indiawerking konden studenten online deelnemen aan een summer school in Antwerpen.

USOS blies in 2020 ook 35 kaarsjes uit. Jammer genoeg was een “lockdownparty” uit den boze, waardoor we onze feesthoedjes terug hebben opgeborgen en nu alvast dromen van een “USOS wordt 40-editie”. Maar USOS bleef niet verweesd bij de pakken neerzitten. We hebben de tijd nuttig besteed, in de eerste plaats om het proces van zelfreflectie dat we gestart waren in 2019 verder te zetten. Dankzij de deskundige en onbaatzuchtige hulp van drie externe doorlichters, Cis Van Den Bogaert, oude getrouwe van de Universiteit Antwerpen, Regi De Deken, emeritus van het Instituut voor Tropische Geneeskunde, en Heleen Neyrinck van de NGO-Federatie, zijn we op basis van een grondig doorlichtingsrapport aan de slag gegaan met de belangrijkste werkpunten. Het rapport confronteerde ons namelijk met zaken waar we al een tijdje mee worstelden maar te lang de ogen voor hadden gesloten, wegens een al te drukke agenda en te weinig tijd om de zaken ten gronde te bespreken.

Daarom hebben we hiervoor ook een nieuwe werkwijze gehanteerd en een bijkomend overlegorgaan in het leven geroepen, namelijk de klankbordwerking. Systematisch worden in thematische werkgroepen, waaraan alle leden van de Raad van Bestuur kunnen deelnemen, de verschillende werkpunten aangepakt. Een eerste werkpunt bleek de werkdruk, die veroorzaakt werd door een te grote versnippering van onze activiteiten en een gebrek aan focus. Onder het motto *less is more* hebben we, enerzijds gedwongen door de coronacrisis maar anderzijds heel bewust, een aantal van onze activiteiten waarvan we vinden dat ze niet tot de kern van onze missie behoren, teruggedroefd. Onze leidraad hierbij is dat we laagdrempelige, weliswaar academisch onderbouwde, activiteiten willen blijven inrichten voor de hele universitaire gemeenschap maar tegelijkertijd trouw willen blijven aan onze visie van ervaringsgericht en verdiepend werken met studenten die vanuit een daadwerkelijk engagement het verschil willen maken en zo echte *changemakers* kunnen worden.

Een tweede werkpunt sluit nauw aan bij de veranderingen die ook aan de Universiteit Antwerpen zich aan het voltrekken zijn op het vlak van globaal engagement en onderschreven worden door een visietekst van onze Rector, Herman Van Goethem. USOS vond het de hoogste tijd om zichzelf te bevragen over het (neo)koloniale gehalte van haar werking, en kwam tot het besluit dat het cruciaal is om de campus- en partnerwerking beter op elkaar af te stemmen door meer onze partners te betrekken bij al onze activiteiten en in multilateraal overleg onze agenda aan hen voor te leggen en te bespreken. We hebben hiertoe een multilaterale Adviesraad opgericht, een initiatief dat door onze partners enthousiast werd onthaald. Deze Adviesraad zou graag twee keer per jaar samenkomen. Op deze manier willen we bekomen dat de stem van de partner meer doorklinkt in al onze activiteiten.

Een eerste bijeenkomst verliep alvast in een constructieve sfeer en onze partners kwamen met tal van ideeën om onze samenwerking, die tot nu toe vooral bilateraal verliep, multilateraal uit te breiden. Ook de USOS International Student blog (https://medium.com/@USOS_Antwerpen) tijdens de eerste lockdown met multilaterale reflecties over de pandemie tussen studenten van onze partners, en wegens succes als spin-off hiervan het recente Global Pen Friends initiatief (zie Campuswerking), kaderen binnen dit werkpunt.

Ten derde hebben we ons ook kritisch gebogen over de exposurewerking. In het doorlichtingsrapport werd immers terecht de vraag gesteld of exposures nog wel kunnen in tijden van dekolonisatie en het in vraag stellen van de praktijken van ontwikkelingsamenwerking. We hebben hierover intense interne debatten gevoerd, en zijn tot het besluit gekomen dat onze methodiek van ervaringsgericht leren, die de kans geeft aan een jongere om in een levensveranderende ontmoeting te treden met een jongere aan de andere kant van de wereld, het kloppend hart van USOS is en blijft. USOS wil maximaal hierop inzetten en gaan voor kwaliteit in plaats van kwantiteit. Dit vraagt natuurlijk om een verdiepende hervorming van het voorbereidend traject, zodat we niet trappen in de val van de oppervlakkige interculturele communicatie, maar ten gronde de studenten voorbereiden op de rol die elk van ons te spelen heeft als wereldburger in deze geglobaliseerde wereld waarin de gezondheids crisis pijnlijk heeft aangetoond hoezeer we allemaal verbonden zijn en op elkaar aangewezen. Met de nog grotere crisis, die van het klimaat die zich nu aan het voltrekken is, is het belang hiervan meer dan ooit aan de orde. Deze voorbereiding moet zowel academisch stevig onderbouwd zijn als ingebed worden in een context van ervaringsgericht leren en engagement, onder meer dankzij de sociale stage. We zijn ervan overtuigd dat dit voorbereidende traject dat leidt tot de uiteindelijke exposure op deze manier een ervaring wordt die jongeren niet meer los laat en hen ertoe brengt om zich blijvend actief in te zetten voor universele sociale rechtvaardigheid en gelijke kansen voor iedereen. Het globale Zuiden is in onze samenleving immers steeds meer en meer aanwezig, met alle mooie ontmoetingskansen maar ook problemen die daaruit voortvloeien.

Uiteraard vergt dit alles de nodige werkmiddelen. En ook dat blijkt een werkpunt te zijn waarover we het hoofd dienen te buigen. Bij de oprichting van de eengemaakte Universiteit Antwerpen, heeft de universiteit zich geëngageerd tot een voltijdse positie voor een stafmedewerker voor USOS, later nog aangevuld met 0,3 VTE in het kader van de integratie van de nieuwe opleidingen. Deze kost werd in het Global Minds-programma tijdelijk overgenomen, waardoor de Universiteit Antwerpen bereid was om bijkomend een halftijdse stafmedewerker te financieren. We staan nu aan de vooravond van het nieuwe Global Minds programma en willen de Universiteit Antwerpen graag herinneren aan het engagement dat ze is aangegaan. Wat de financiering van de partnerwerking betreft, gaf HUBEJE (Hulp van de Belgische Jezuïeten aan Ontwikkelingslanden) ons te kennen dat we actief op zoek moeten naar bijkomende alternatieve financiering. Hiertoe hebben we een werkgroep opgericht die zal onderzoeken hoe we hiervoor een beroep kunnen doen op onze eigen alumni evenals die van het bredere Ignatiaanse netwerk, maar ook hoe we onze exposurestudenten nog meer betrokken kunnen laten deelnemen aan de voorbereiding door ook op financieel vlak een groter engagement van hen te vragen, bijvoorbeeld door het op touw zetten van een sponsoringactie voor de activiteiten van onze partnerwerking.

Tenslotte was 2020 ook het jaar waarin we afscheid hebben moeten nemen van onze dynamische spring-in-'t-veld Mitte, die eerst op het IOB andere oorden ging opzoeken en daarna bij het VVOB in Oeganda. Dankjewel voor je ongelooflijke inzet, tomeloze energie en grenzeloze creativiteit, Mitte. Het ga je goed!

Lieve Vangehuchten, voorzitter

Deel 1 Campuswerking

De pandemie had tijdens 2020 een grote impact op de campuswerking. De eerste helft van het jaar stond in het teken van het remediëren of annuleren van de opgezette activiteiten, terwijl de tweede helft van het jaar in teken stond van de voorbereiding van coronaveilige activiteiten, die vooral in 2021 op kruissnelheid zouden komen. Zo werd 2020 een erg rustig, maar erg belangrijk jaar. In de inleiding vermeldden we reeds hoe we van deze relatieve rust gebruik maakten om een intern reflectieproces op gang te brengen.

Eerste helft van 2020: de pandemie raakt de campuswerking in het hart

Het jaar begon nochtans veelbelovend. In februari trokken 25 studenten en hun begeleiders naar Gent om er aan een vormingsweekend deel te nemen in het kader van de voorbereiding van hun exposure. Tijdens de zomer zouden ze naar Marokko, Grote Meren of Nicaragua trekken. Elk programma zou voortbouwen op de formules die eerder met succes samen met de partners waren uitgewerkt. Ter voorbereiding van die exposureverblijven stonden er na een geslaagd startweekend in december 2019 nog twee weekends op het programma, waarvan dit weekend het eerste was. Een aantal studenten hadden hun sociale stage bij een armoedevereniging reeds afgerond, een centraal onderdeel van het USOS-traject.

De sfeer op het weekend was uitgelaten. Na een maand examens werden de prille vriendschapsbanden onder de studenten weer opgepikt en werd er samen afgevraagd hoe hun exposure eruit zou zien. Niemand kon vermoeden dat het land enkele weken later op slot zou gaan en dat dit hun laatste fysieke groepsbijeenkomst zou worden.

Het weekend stond in het teken van interculturele communicatie. Sociaal werkster Najima el Kasmi gaf een interactieve training in verbindende communicatie, Mitte Scheldeman (USOS) en Anne Oloo (Fac. Rechten) gaven oefeningen in interculturele vaardigheden en Sebastian Van Hoeck (UCOS) faciliteerde een debat over privileges en racisme, een thema dat met *Black Lives Matters* voor de rest van het jaar de actualiteit zou blijven domineren.

Bij het begin van de lockdown hebben we de groepen meteen duidelijk gemaakt dat de situatie ongunstig was voor de exposures. We hielden nog enkele online bijeenkomsten, maar het gezamenlijke doel van de groep verdween. Er werd via Whatsapp nog een uitwisseling met studenten van het partnerland op gang gebracht, al wisten we bij aanvang dat dit niet het beste medium is voor een diepgaande interculturele uitwisseling.

Het was voor USOS erg frustrerend om het intrinsieke engagement en leervermogen van de studenten niet te kunnen omzetten in een concreet resultaat. We kregen spontane berichten van oud-deelnemers dat ze het jammer vonden dat de studenten van deze generatie niet meer deze kans hadden.

Ondertussen werd er nagedacht aan een manier waarop er digitaal kon worden uitgewisseld met onze partners in het Zuiden. Vrij snel na de lockdown richtten we een blog op, en deden we een oproep aan onze partners om artikels te verzamelen over de covid-situatie in hun land. Al snel kwamen er boeiende artikels van studenten en junior researchers. Ook onze studenten schreven enkele artikels over de situatie in België. Geïnspireerd door deze goede ervaring – en nog verder zoekende naar een wijze om tot echte uitwisseling te komen – namen we tijd om samen met onze partners na te denken over een systeem van “penvrienden”, waarbij studenten en junior researchers met elkaar zouden

corresponderen over een ontwikkelingsgerelateerd thema. Dit resulteerde in 2021 in het project van de “Global Pen Friends” waarvoor de Universiteit Antwerpen een nieuwe website ontwikkelde.

Met de pandemie viel ook de masterclass voor duurzame ontwikkeling in het water. Meer dan veertig personen, waaronder een meerderheid van studenten van UAntwerpen, hadden zich ingeschreven voor dit ontmoetings- en vormingsweekend dat midden-maart zou plaatsvinden. Twee weken voor de datum zagen we ons genoodzaakt om het programma af te lassen. Zo konden de vele kennismakingen, lezingen, workshops, groeps gesprekken en projectbezoeken niet doorgaan. Het thema van de masterclass zou dit jaar het globale karakter van voedselproductie geweest zijn. Er zou ook aandacht geweest zijn voor de groeiende klimaatpolarisering.

Met veel spijt waren we ook genoodzaakt om het feest voor 35 jaar USOS af te lassen, dat gepland stond voor mei. We hadden een boeiend programma opgesteld met onder meer lezingen, een panelgesprek en natuurlijk aansluitend een USOS-fuif met DJ en een hapje en een drankje.

Om het “magere” semester te compenseren, deden we na de examens in juni universiteitsbreed een oproep aan studenten om zich tijdens de zomer in te zetten voor een maatschappelijk project in Antwerpen. Samen met Centrum Kauwenberg, CAW Antwerpen en jeugdhuis Fleks identificeerden we enkele afgebakende zomerprojecten zoals een kamp, een bijscholing of voedselbedeling. Meer dan twintig studenten dienden zich aan om zich hiervoor in te zetten. Echter, wanneer de projecten naderden, stak een nieuwe covid-golf op, waardoor we ook dit programma moesten afblazen.

Tweede helft van 2020: de digitale doorbraak

Het nieuwe academiejaar had als voordeel dat we rekening konden houden met de pandemie. Zo werden er geen fysieke ontmoetingen meer voorbereid, met als gevolg dat we geen oproep deden voor de exposures en bijvoorbeeld niet meer zoals gewoonlijk een ontbijt voorzagen tijdens de Week van de Fair Trade.

Het eerste semester stond voor een groot stuk in het teken van de reeks *Debating Development*, de jaarlijkse reeks debatten waar USOS steun aan verleent en die nu als een reeks webinars werd aangeboden. De reeks boog zich dit jaar over het thema van dekolonisering, een thema waarover we met USOS ook intern reflecteren. Een team van zes mandaatassistenten aan het IOB, getrokken door ZAP-lid Gert Van Hecken, werkte een programma uit van zeven webinars, met Achille Mbembe als keynote spreker voor de openingssessie. Aan het einde van de reeks voorzag UCSIA de livestream van het afsluitend event met onder meer Nadia Nsayi.

Meer dan 90 studenten, verspreid over zes faculteiten, namen *Debating Development* op in hun vakkenpakket. Ze behaalden over het algemeen goede resultaten en gaven het vak in een online enquête een erg positieve beoordeling. Door het laagdrempelige karakter van webinars en vermoedelijk omwille van het actuele thema, bereikten we een bijzonder groot publiek dit jaar. Meer dan duizend personen volgden minstens één van de webinars.

Dit jaar werd er weer een oproep gedaan voor het buddy project, het programma dat studenten uit het “globale Zuiden” in contact brengt met studenten die de universiteit reeds goed kennen. In 2019 lieten we een applicatie ontwikkelen die de matching en het contact tussen de deelnemers faciliteert. Dit kwam goed uit tijdens de pandemie. Omdat dit project ons begon te overstijgen wat betreft schaal en doelstelling, hebben we het beheer ervan overgedragen aan een samenwerking tussen drie instanties van de universiteit die bevoegd zijn voor internationale samenwerking, met name MONDO (internationaal personeel), International Students Office (diplomastudenten) en de dienst

Internationale Samenwerking (uitwisselingsstudenten). Zij wisten dit jaar meer dan 150 personen te bereiken met dit project, dat omwille van de pandemie digitaal bleef.

Tot slot namen we de tijd om een reeks webinars voor te bereiden over Marokko (en later ook Congo), met een uitgesproken focus op geschiedenis, taal en religie. De reeksen gingen uiteindelijk door in februari 2021 (Marokko) en mei (Congo) en bleken erg succesvol, maar daarover zal je lezen in het jaarverslag van 2021.

Personeel

Tijdens de eerste helft van 2020 kon USOS steunen op een team van drie medewerkers: Mitte Scheldeman (50 %), Yasmien Naciri (50%) en Janus Verrelst (100%). In augustus liep het tijdelijke contract van Yasmien af en bleef er nog financiering over voor 1,5 VTE. Omdat Mitte de kans kreeg om eerst voor het IOB, en vervolgens voor het VVOB in Oeganda te werken, maakte ze het Yasmien mogelijk om alsnog voor USOS te blijven werken.

Vanuit de campuswerking willen we onze collega Mitte Scheldeman erg bedanken voor haar jarenlange inzet en input voor USOS!

Janus Verrelst, Vicky Verlinden en Yasmien Naciri

Deel 2: partnerwerking

DR Congo

Ook voor Congo was 2020 het jaar van de pandemie, maar zoals in vele andere Afrikaanse landen, was de Covid-schok in het land eerder financieel en economisch, dan op het vlak van gezondheid. Begin 2021 staat de teller op ongeveer 20.000 gevallen en 640 Covid-gerelateerde doden. De meeste besmettingen werden vastgesteld in de hoofdstad. Dit heeft deels te maken met testcapaciteit, maar reflecteerde ook de realiteit dat de ziekte zich vooral verspreidde onder de meer mobiele bevolking, via contacten met het buitenland. Er wordt druk gespeculeerd over de relatief beperkte verspreiding van het coronavirus in Afrika; de jonge bevolking, de lagere mobiliteit, en het efficiënt optreden van landen die vaak uitgebreide ervaring hebben met het indijken van epidemieën, worden hierin vernoemd. In het ziekenhuis van onze partneruniversiteit Université Catholique de Bukavu (UCB) werd begin 2020 een speciale Covid afdeling ingericht, maar enkele maanden later was die alweer opengesteld omwille van een gebrek aan patiënten. Er waren ongetwijfeld Covid-gerelateerde doden die niet werden gerapporteerd, maar door het relatief lage aantal gingen mensen in Bukavu al snel weer over tot 'de orde van de dag'. De lockdown en social distancing maatregelen hadden immers een desastreus effect op de economie, die bijna volledig afhankelijk is van het buitenland. De nationale economie steunt op de export van grondstoffen, en de markten in Bukavu worden in normale tijden bevoorrad door geïmporteerde voedingsmiddelen vanuit buurland Rwanda. De sluiting van de grenzen maakte dit onmogelijk, en deed de voedselprijzen midden 2020 flink stijgen, met sociale onrust tot gevolg. Het overgrote deel van de bevolking is afhankelijk van de informele economie, waar thuisblijven gewoon geen optie is. De academische en onderwijsactiviteiten lagen stil van april tot en met begin augustus 2020. Eind december werden ze opnieuw stilgelegd, in antwoord op 'de tweede golf'.

Het jaar 2020 stond in Congo vooral ook in het teken van de machtsstrijd tussen huidig president Tshisekedi en voormalig president Kabila. Tot voor kort bleef deze laatste achter de schermen, en dankzij een meerderheid in het parlement, aan de touwtjes trekken. Tshisekedi probeert zich echter stilaan onafhankelijker op te stellen en zijn eigen koers te varen. De afzetting van de parlementsvoorzitster, uit het Kabila-kamp, in december 2020 was hierin een belangrijke stap.

Partneractiviteiten

Sinds de start van de samenwerking met UCB in 2016 organiseerde USOS twee inleefreizen naar Bukavu, en één inleefreis naar Rwanda. Die laatste reis kwam er na een last-minute verbod om naar Bukavu te reizen, maar gaf uiteindelijk toch de kans aan beide studentengroepen om elkaar te ontmoeten in Rwanda. De onverwachte 'opening' naar de Grote Merenregio in 2019 creëerde nieuwe en inspirerende mogelijkheden voor uitwisseling, maar kwam in 2020 opnieuw op een lager pitje te staan omwille van de Covid-crisis. Wat onverwachte wendingen en nieuwe mogelijkheden betreft, bleek 2019 uiteindelijk slechts een oefening te zijn voor wat ons in 2020 te wachten stond.

Al snel bleek dat de inleefreis naar Bukavu die voor de zomer van 2020 gepland stond, niet zou kunnen doorgaan. USOS speelde kort op de bal door in het voorjaar van 2020 de partners te vragen hoe dit budget beter zou kunnen worden besteed in de huidige situatie. Op dat moment werd er op niveau van UCB nagedacht over een transitie naar digitaal lesgeven, aangezien ook in Bukavu lockdown maatregelen werden ingevoerd in april. Op dat moment werd aan UCB echter nog geen gebruik gemaakt van digitale platformen en hadden docenten noch studenten ervaring met online lesgeven/krijgen of het aanbieden van digitale content. Een technisch-pedagogisch team rolde op zeer korte tijd de nieuwe infrastructuur uit en organiseerde opleidingen voor UCB docenten. USOS financierde deze activiteiten. Zo werd UCB de eerste universiteit in DRC waar overgegaan werd op digitaal lesgeven, en waar het academiejaar dus kon worden voortgezet. De transitie vergde zowel van personeel als van studenten grote aanpassingen, denk maar aan stabiele toegang tot internet, de

kosten die hiermee gepaard gaan, alsook pedagogische veranderingen. Ondanks deze uitdagingen, evalueerden verschillende UCB personeelsleden het initiatief positief, en hopen ze dat dit initiatief op middellange termijn het onderwijs op UCB blijvend zal versterken.

In 2020 kwam ook het idee van de Antwerpen-inleefreis in een stroomversnelling. Dit idee werd initieel gelanceerd door de studenten zelf, en was al enkele jaren aan het rijpen. Het past binnen het wederkerigheidsprincipe dat binnen USOS centraal staat, met name de nadruk op uitwisseling en ontmoeting. Als organisatie willen wij studenten uit het 'noorden' niet enkel de kans geven om een 'zuid' ervaring op te doen, maar ook Congolese studenten de mogelijkheid geven om een ervaring op te doen in Antwerpen. Vanuit UCB kwam er onder het mandaat van de huidige rector, Prof. Dr. Kanigula Mubagwa, grote steun voor dit initiatief, en werd een taskforce opgezet om dit voor te bereiden. Concreet zullen 10 studenten van de UCB in het najaar van 2021 in Antwerpen ontvangen worden door USOS - op voorwaarde dat Covid het toelaat. De reis zou een 'sociaal luik' en een 'academisch luik' omvatten, waarbij voor dat laatste de UCB kandidaten elk een onderzoeksthema hebben gedefinieerd. Voor sommigen wordt deze reis beoordeeld als een academische stage; voor anderen als bijdrage voor hun bachelor- of masterproef.

Intussen zette USOS, met dit jaar ook financiering van VLIR-UOS via het Going Global programme, de Research design cursus verder. De vierde editie van deze cursus, die bestaat uit één week intensieve opleiding in kwalitatieve, kwantitative en mixed methods onderzoekstechnieken, werd in november 2020 georganiseerd in het Amani centrum in Bukavu. De cursus werd bijgewoond door in totaal 28 onderzoekers die betrokken zijn bij onderzoek en onderwijs aan UCB, alsook in andere academische en hogere instellingen en onderzoekscentra uit de regio. Lesgevers waren prof. Tom De Herdt en Sara Geenen van IOB, en prof. Kamala Kaghoma van UCB.

Op UCB worden deze activiteiten steeds meer geïntegreerd en opgenomen door verschillende faculteiten, alsook door het centrale niveau, zoals de Sociale Dienst, de Dienst Communicatie en de Dienst Samenwerking en Externe Betrekkingen. De samenwerking tussen beide universiteiten werd nog eens in de verf gezet door een ontmoeting tussen Rector Van Goethem en Rector Mubagwa in Antwerpen, begin 2021.

Perspectieven voor de toekomst

De partnerwerking met de UCB werd intussen bijna 15 jaar geleden opgezet. Ze steunt sterk op synergieën met andere projecten, zoals het tienjarig programma voor interuniversitaire samenwerking (2011-2021) en een programma voor internationalisering van onderwijs (2017-2021), beide gefinancierd door VLIR-UOS en uitgevoerd in samenwerking met IOB. De USOS partnerwerking zet sinds 2016 vooral in op de versterking van de academische omgeving, met name via de organisatie van de Research Design cursus en het toekennen van bescheiden onderzoeksbeurzen voor individuele onderzoekers. Door de jarenlange samenwerking is er ook vertrouwen en ruimte gegroeid om flexibel in te spelen op noden van de partnerinstelling, en steun te geven aan initiatieven die bottom-up zijn gegroeid, zoals de transformatie naar digitaal lesgeven en de Antwerpen-exposure aantonen. Vanuit UCB is er sinds het aantreden van de huidige rector ook meer aandacht voor internationale partnerschappen, wat zich vertaalt in een grote bereidheid om samen initiatieven op te zetten.

Het is als organisatie boeiend om deze ontwikkelingen mee te maken binnen een veranderende internationale en nationale context, waarin bestaande machtsverhoudingen ('noord-zuid' verhoudingen) en het heersende 'ontwikkelingsmodel' steeds meer en terecht in vraag worden gesteld, debatten over het koloniale verleden de publieke ruimte innemen, en (nieuwe) stemmen uit Congo en de Congolese diaspora stilaan eindelijk hun plaats opeisen.

Sara Geenen

India

De impact van de pandemie in India

In India treft de pandemie o.a. vooral migratie-werknemers.

'The group includes contract labourers (not having permanent employment), daily wage labourers who have to think on a daily basis if they will be able to earn something or go without any money, piece rate workers who get paid depending on the number of products worked on and not on daily or hourly basis (such as the number of bangles made or garments stitched), self-employed people with a very small scale business such as tea-sellers, rickshaw pullers, etc. Characteristics running through the group include direct dependency on daily operation of factories, shops and offices, insecurity of employment and income, lack of social security, health benefits, paid leave, and other assistance. Quite ironically, such people who were clearly not in focus when the initial lockdown measures were designed, constitute at least two-thirds of the total workforce in India as per various [surveys](#).' Zie [The Indian migrant worker: victim of a pandemic or much more? | by USOS international student blog | Medium](#)

By Saumya, PhD student from National Law University, Delhi and Visiting Research Student at the University of Antwerp

Migratie-werknemers in India die bij de eerste lockdown alsnog proberen naar hun dorp van herkomst te reizen.

USOS International Student Blog

USOS organiseert een internationale studenten blog waarop de studenten van de partnerorganisaties informatie posten over de impact van de pandemie in hun land.

Op de USOS Internationale Studentenblog vallen, wat India betreft, vooral de bijdragen van studenten National Law University Delhi op:

- **The Indian migrant worker: victim of a pandemic or much more?**

By Saumya, PhD student from National Law University, Delhi and Visiting Research Student at the University of Antwerp

- [India's response to COVID19 and migrant labourers' crisis](#)
By Preetam Bharti, Alumnus National Law University Delhi (NLUD)
- **The crisis behind closed doors in a lockdown — Domestic Violence in India**
By Devanshi Saxena, PhD student at University of Antwerp and alumnus of National Law University Delhi

Rechtsvergelijkend onderzoek naar gendergelijkheid India-België

Begin maart 2020 start Saumya (doctoraal student NLUD) haar onderzoek naar 'Gender-gelijkheid in België'. Het project kadert binnen een onderzoek naar SDG 4 en SDG5 van het Centrum voor Recht, Rechtvaardigheid en Ontwikkeling aan NLUD. Ondanks de eerste lockdown slaagden wij (Saumya en Dominique) erin elkaar live te zien en de voortgang van het onderzoek te bespreken.

Saumya, steenbakkerswijk Noeveren Boom tijdens lockdown 1, op veilige afstand in open lucht.

Summerschool: Europa Diversity and Migration

In 2020 nodigt USOS 5 studenten van NLUD en Xaviers Institute for Social Service Jharkhand (XISS) uit voor bovenstaande Zomerschool 'Europa Diversity and Migration' aan de UAntwerpen. De Zomerschool kon niet live plaatsvinden en de studenten NLUD kiezen ervoor om deel te nemen aan de Zomerschool in 2021, in de hoop dat die wel live plaatsvindt.

Twee studenten XISS nemen deel aan de digitale Zomerschool 'Europa Diversity and Migration' in 2020. Pawan Bharti nam deel aan de zomerschool zelf, en niet aan het groepswerktraject. Hij kreeg dus een certificate of attendance. Ankita Choudhary heeft het groepswerktraject succesvol afgelegd en kreeg een score van 16/20, goed voor 4 ECTS. Ze schreef samen met een Belgische en Spaanse student een paper over de koloniale impact op de onderwijscultuur van India en België.

Recht op verenigen en vakbondswerk in de Globale Waarde Keten (GWK)

In 2019 werkten 5 délégués aan het recht op verenigen en de rechten van werknemers in de GWK. Syuzanna werkte op het recht van verenigen van thuisarbeidsters in India en Fabien op vakbondswerk in de GWK de casus IKEA België tot India.

Khadija Hyati, President van het schoonmakers parlement Federatie Nederlands Vakverbond nodigt in januari 2020 Syuzanna (thuisarbeidster) uit. Syuzanna maakt met het FNV afspraken over het Recht op verenigen en thuisarbeid in India.

Op 19 oktober 2020 geeft Fabien les aan 50 studenten sociale en sociaal-economische wetenschappen aan de UAntwerpen over het vakbondswerk in de GWK, de casus IKEA België - India. Fabien legt vooral de voortgang toe van de casus België-India in de Ondernemingsraad van IKEA.

Vandersteen, W. De Hellegathonden in SUSKE en WISKE, eerste druk nr 208, november 1986, p 19

Dit is een van de slides van de uiteenzetting van Fabien met de bedoeling om de studenten in Antwerpen voeling te geven met arbeidsomstandigheden en voorwaarden waaronder multinationals werknemers in de GWK vandaag tewerkstellen.

Dominique Kiekens

Marokko

De traditionele Marokko-werking voor 2020 (exposure en AUHA¹-UMP²-colleges) werd door de Covid 19-context in België en in Marokko, zo goed als integraal gedwarsboemd. Corona gooide ook roet in het eten voor de eerste stappen in de uitbouw van de Antwerpse samenwerkingen met Marokko onder de noemer "Exchange to change". Samen met de Stad Antwerpen was op 10 september 2020 (intussen met een jaar verdaagd) een uitwisselingsmoment met alle partners binnen de Stad Antwerpen gepland die actief zijn in de regio Oriëntaal van Marokko. De bedoeling is om:

- Elkaars werking en projecten beter te leren kennen
- Peer-to Peer *Good practices* uit te wisselen
- Verkennen of mogelijke synergieën en concrete samenwerking mogelijk zijn

Minder fundamentele impact had de Corona-crisis op de geplande evaluatie van de partnerwerking met Marokko in het kader van de viering van 35 jaar USOS. Op beide onderdelen zullen we in bijgaand verslag nader ingaan.

Sinds 2019 staan Steven Gibens en Luc Goossens samen borg voor de coördinatie van de Marokko-werking.

Vermeldenswaard is verder ook het vertrek, eind 2020, van Mitte Scheldeman als USOS-staflid. Yasmien Naciri vervangt haar sindsdien in het kader van de Marokko-werking.

Niet zonder belang voor de geschiedenis van onze activiteiten is het emeritaat van de UMP-professoren El Hocein Belhassani en Mohamed Choukri eind 2020. Als toenmalig vice-rector, respectievelijk secretaris-generaal van de Université Mohamed I in Oujda stonden zij, toen gesteund door rector Mohammed El Farissi (†), borg voor een optimale start van onze werking in Marokko en garandeerden zij ons onafgebroken de gestage uitbouw van erg waardevol lokaal netwerk. Niet zonder belang in dit verband is hun inbreng bij hun opvolging als partners binnen de Faculté des Sciences Juridiques , Économiques et Sociales, in de persoon van de UMP-professoren Driss Driouchi en Taïb Berkane.

Professor El Hocein Belhassani

Rector Mohammed El Farissi

& Prof. Mohamed Choukri

We hebben dit academiejaar dankzij Fauzaya Talhaoui kennis gemaakt met de nieuwe bestuursploeg onder leiding van Prof. Yassine Zarhloule (président de l'Université Mohamed Premier) en prof. Khalid Jaafar (Vice-président de l'Université chargé de la recherche scientifique et de la coopération), Prof. Rachid Hajbi (Vice-président de l'Université chargé des affaires académiques et pédagogiques).

¹ AUHA: Associatie Universiteit Hogescholen Antwerpen

² UMP: Université Mohammed I in Oujda

HET CORONA-VIRUS IN MAROKKO

Marokko riep alvast tot 10 januari 2021 de medische noodtoestand uit. Iedereen wordt verzocht zijn verplaatsingen te beperken en de veiligheidsmaatregelen te respecteren (dragen van mondkapen, respecteren veiligheidsafstand...). Sinds 31 december 2020 geldt ook een avondklok tussen 20h00 en 06h00.

In verschillende Marokkaanse steden gelden aparte strengere veiligheidsmaatregelen die verplaatsingen van, in en naar deze steden kunnen bemoeilijken. De verspreiding van het Corona-virus is overigens erg verschillend al naargelang de regio en de urbanisatiegraad. Vooral het toerisme wordt snoeihard door de crisis getroffen.

De landsgrenzen met de Spaanse enclaves (Ceuta en Melilla) zijn gesloten gebleven

De grenzen zijn voor Marokkaanse onderdanen en vreemdelingen met residentie in Marokko gedeeltelijk opnieuw geopend sinds 15 juli 2020. Sinds 6 september 2020 kunnen ook buitenlanders die vrijgesteld zijn van een visum naar Marokko reizen indien zij een uitnodiging hebben van een Marokkaanse onderneming of een bevestiging hebben van een hotelreservatie in Marokko.

Vermelden we nog dat Marokko startte begin 2021 met het Chinese Sinopharm-vaccin en keurde inmiddels ook het AstraZeneca-vaccin goed.

DE MAROKKO EXPOSURE

De kandidaat-deelnemers aan de Marokko exposure van de zomer 2020 starten wel hun voorbereiding vanaf het begin van het academiejaar 2019-2020 voor op hun inleefperiode van juli 2019 onder de hoede van Mitte Scheldeman. Begin maart 2020 werden gezien de afgekondigde Corona-lockdown noodgedwongen de Marokko exposure geannuleerd en de bijbehorende voorbereiding opgeschort.

HET PROJECT 'LICENCE PROFESSIONNELLE GESTION & MEDIATION SOCIALE'

Tijdens het academiejaar 2017-2018 startte de eenjarige opleiding 'Licence Professionnelle *Gestion & Médiation Sociale*' (LP-G&MS) aan de Université Mohammed I (UMP) in Oujda. Het betreft een gezamenlijk initiatief van de UMP enerzijds en de UA³ en de KdG⁴ en AP anderzijds. De opleiding, erkend door het Marokkaanse ministerie van Hoger Onderwijs, beoogt een generatie geschoolde sociaal werkers klaar te stomen, gespecialiseerd in sociale projectopbouw en -beheer en in sociale bemiddeling, ten behoeve van de professionele aanpak van sociale problemen in Marokko in het algemeen en in de regio Oriental in het bijzonder.

In september 2020 zou de eenjarige LP-opleiding voor het derde academiejaar op rij van start gaan. De corona-crisis heeft gemaakt dat pas eind december 2020 uit de meer dan 300 inschrijvingen uit heel Marokko 34 studenten konden worden geselecteerd. Hoe het nieuwe academiejaar verder zal verlopen is voorlopig niet echt duidelijk. Traditioneel verzorgen Antwerpse docenten ter plaatse, elk gedurende een tiental dagen, een module in de opleiding: Steven Gibens, (UA & KdG) (Médiation sociale); Luc Goossens (UA) (Sociologie) en Jos Mertens (ex KdG) (Psychologie) en Fauzaya Talhaoui (UA) Europese Instellingen).

³ UA: Universiteit Antwerpen

⁴ KdG: Karel de Grote Hogeschool

OP WEG NAAR EEN MASTERPROJECT

De ervaringen met de LP-G&MS bracht de UMP-collega's ertoe voor te stellen samen te onderzoeken om het initiatief op te schalen naar een masterniveau. De corona-context heeft gemaakt dat de voorbereiding van het project noodgedwongen verdaagd werd. De initiatiefnemers hopen het programma te kunnen starten tijdens het academiejaar 2021-2022.

OP WEG NAAR EEN AUHA-VERANKERING

In opvolging van de evaluatie van de Marokko-werking naar aanleiding van 35 jaar USOS werden eind 2020 gesprekken aangevat met het oog op een eventuele structurele verankering binnen de AUHA in het algemeen en binnen de UA in het bijzonder.

Luc Goossens en Steven Gibens

Nicaragua

Algemene context

Nicaragua in crisis

Ook in Nicaragua werd de context in grote mate bepaald door het coronavirus. Het regime Ortega deed zijn best om het te negeren (o.a. door het organiseren van massa-evenementen later gerationaliseerd als 'Zweedse groepsimmunitiestrategie'), maar de bevolking ging in zelf-quarantaine terwijl de buurlanden en vliegtuigmaatschappijen de grenzen van het land sloten. Daarbovenop kwamen twee, elkaar snel opvolgende verwoestende orkanen in het Caraïbische gebied. Zo gleed de economie verder in een diepe depressie met eind 2020 een BBP per capita dat ongeveer een kwart lager lag dan begin 2018 (voor het begin van de politieke crisis). Terwijl veel van de economische groei van de voorbije decennia is weggevaagd, blijft de interne politieke crisis acuut. Een voorlopig verdeelde en politieke ambigue oppositie hoopt op vrije verkiezingen eind 2021, maar blijft kreunen onder zware repressie en geweld, interne concurrentie en individuele ambities, en fragmentatie door de lucratieve lokroep van collaboratie met het regime. Ortega lijkt in te zetten op een herhaling van het scenario van 1984: gecontroleerde en dus winbare verkiezingen met deelname van enkele, verdeelde oppositiepartijen en boycot door andere, liefst na een door de OAS gevalideerde hervorming van het kiessysteem. Alleen, zal de geschiedenis zich herhalen? Vandaag heeft zijn regime alvast niet de interne en externe legitimiteit die het in 1984 nog wel had.

Onze partners in overlevingsmodus

Voor onze partnerorganisatie heeft deze context uiteraard ook gevolgen. De UCA combineerde zoveel als mogelijk digitaal onderwijs met on-campus lessen, en bleef ook af en toe een plaats van openlijk protest tegen Ortega binnen de muren van de campus. Dat laatste werd afgestraft door een reductie van 60% van de overheidssubsidie sinds 2018; grotendeels ten koste van UCA-studiebeurzen voor minvermogende studenten. Nitlapan werd niet direct getroffen door overheidsmaatregelen, maar interne verplaatsingen en activiteiten op het platteland werden door corona bemoeilijkt en teruggeschroefd. Ook hier werd thuiswerk, dikwijls in moeilijke omstandigheden (kinderen, hitte, ...), de norm. Sommige medewerkers hebben ook direct te maken met de druk van de gespannen politieke situatie. De economische crisis had ook een grote impact op de portefeuille van het Fondo de Desarrollo Local (meer dan -50%) en zodoende indirect ook op het budget voor technische assistentie door Nitlapan, wat leidde tot tientallen ontslagen bij de Nitlapan technici en nog meer bij FDL. Ondanks een stevige kapitaalstructuur wordt ook het overleven van FDL stilaan een probleem, zeker indien de zware crisis nog enkele jaren zou voortduren. Peter en Jennifer, twee leden van de Task Force, zagen tenslotte hun huis in Honduras twee keer onder water lopen door de twee orkanen en verbleven alles bij elkaar drie weken in een shelter. 2020 werd dus een jaar waarin vooral werd getracht om met grote inspanningen zoveel mogelijk activiteiten overeind te houden, hopende dat 2021 beterschap zal brengen.

.. en Nicaragua dan toch nog iets langer op de VLIR landenlijst.

Lange tijd leek 2020 ook vanuit VLIR geen positief nieuws te brengen. Nicaragua zou geschrapt worden en niet meer voor VLIR financiering in aanmerking komen. Mede door de intensieve inspanningen van de Dienst Internationale Samenwerking en de UAntwerpen vertegenwoordiger in het Bureau, Prof. Peter Bols, kon echter op de valreep worden bekomen dat de samenwerkingsprogramma's niet abrupt zullen worden stopgezet en dat er dus toch nog een beperkte overgangsfinanciering mogelijk wordt. Dit impliceert waarschijnlijk dat studiebeurzen en activiteiten van het Global Minds en Incremental Funding programma toch nog financierbaar blijven vanaf 2022. Langer dan vijf jaar zal deze overgang

echter niet duren, en evenmin is al precies duidelijk wat er nog mogelijk zal zijn of niet. Op langere termijn zullen USOS exposures en IOB Going Global, etc. zullen dus alternatieve financiering dienen te vinden of niet langer kunnen doorgaan.

Partneractiviteiten 2020.

Door corona kon de geplande **onderzoekscursus binnen Going Global** (met de cursusmodule LIPR van de masters op IOB) niet doorgaan en daarmee ook niet de geplande deelname van de Roemeense en Zimbabwaanse masterstudenten (zij volgden online les in Antwerpen). Uiteindelijk werd samen met de Task Force beslist om het hele pakket uit te stellen tot voorjaar 2021 en dan aan te bieden in een volledig digitale versie (gezien reisbeperkingen in Centraal Amerika). In maart 2021 begonnen 17 Centraal Amerikaanse studenten aan deze online pilootcursus. Het is de hoop dat de lessen van deze pilootversie van de cursus meegenomen kunnen worden in de verdere planning, mogelijk zelfs met toch nog een terugkeer naar de oorspronkelijke plannen voor een gezamenlijke globale IOB-masters (met ook hubs in andere partnerlanden). Een geplande tweede versie van de **korte cursus over Community Based Monitoring and Evaluation** diende ook te worden afgelast omwille van corona. Door de digitale onderwijsrevolutie hebben verschillende leden van de **Task Force** wel -vanuit Centraal Amerika- mee **les gegeven in verschillende mastercursussen op het IOB** in Antwerpen.

De gezamenlijke onderzoeksactiviteiten met Nitlapan en de Task Force konden -met de nodige beperkingen- toch worden verder gezet. Zo werd binnen het **Belmont project** het Rio Blanco diplomado gerealiseerd en onderzoek gedaan over milieu-en ontwikkelingspercepties (en de rol van microfinanciering). Dit past binnen het **doctoraat van Milagros Romero** en werd mede ondersteund door Frédéric Huybrechs en Gert Van Hecken. In dit kader werden ook verschillende gezamenlijke wetenschappelijke artikels gepubliceerd en voorbereid. Er werd ook verder samengewerkt met FDL rond groene microfinanciering (en hun zoektocht naar extra middelen om die activiteiten te ondersteunen), o.a. via een workshop op de European Microfinance Platform conferentie. Werkten ook verder aan hun doctoraat: **Pierre Merlet** (verdediging in 2021), **René Rodriguez** en **Carmen Collado**. Daarnaast werd ook het doctoraatsproject van **Danya Nadar** (Canadese/Egyptische onderzoekster) opgestart in het FWO project van Gert Van Hecken met Jennifer Casolo in Guatemala.

Ondanks de moeilijke coronacontext liep het USOS junior researcher programma verder met 7 bursalen: Mayte de los Ángeles Molina Camacho en Bryant Horacio Mendoza Ramírez (Centro de Biología Molecular), Muriel Amparo Ríos Novo en María Elena Salgado García (Instituto Interdisciplinario de Ciencias Naturales), Kevin Jackson Cárcamo en Miguel Ángel Navarrete Rivera (Nitlapan) en Hellen Cristina Castillo Rodríguez (Instituto Interdisciplinario de Ciencias Sociales). USOS co-financierde hun werkbeurs en droeg bij in kosten van bijkomende opleidingen. De laatste bursaal verwierf een beurs voor masterstudies in Costa Rica vanaf 2021. Marlon Howking (ex-bursaal bij Nitlapan) studeert aan IOB vanaf september 2020.

Naar aanleiding van de verwoestende orkanen in de Caraïsche kust werd onder USOS-sympathisanten een solidariteitsactie opgezet die 3089 Euro opleverde voor ondersteuning van het reactivatieprogramma van Nitlapan (hiermee zullen landbouw materiaal, zaden, enz... worden verspreid onder getroffen huishoudens).

Perspectieven voor de toekomst

Het pakket gezamenlijke (onderzoeks)activiteiten en het stevige partnerrelaties, vooral tussen de onderzoeksploeg van Nitlapan en verschillende onderzoekers van IOB, betekent dat de samenwerking niet meteen zal ophouden. Integendeel, er is een sterke wil en vertrouwen dat we binnen enkele jaren 4 decennia van samenwerking zullen kunnen vieren. Verschillende onderzoeksprojecten, m.n. de

doctoraten, FWO-projecten en BELMONT, lopen nog enkele jaren en het moet mogelijk zijn om samen nieuwe **onderzoeksfinanciering** te kunnen verwerven.

Toch betekenen de moeilijke context in Nicaragua, het gedeeltelijk wegvallen van VLIR als financieringsbron en de personeelsevolutie op IOB een grote uitdaging voor de nabije toekomst. Er is duidelijk nood aan het hertekenen van de financiële en mogelijk ook inhoudelijke strategie. Met het (onverwachte) behoud van Nicaragua als VLIR-beurzenland lijkt er wat USOS zelf betreft op korte termijn geen nood aan een verandering binnen het **junior beurzenprogramma**, m.n. omdat succesvolle juniors toch verder een beroep zullen kunnen doen op VLIR beurzen als ze masterstudies in Vlaanderen willen volgen. Tenzij er voor andere activiteiten een beroep zou moeten worden gedaan op fondsen vanuit USOS blijft het waarschijnlijk dan ook mogelijk om het USOS junior programma te behouden voor de hele UCA (ondanks de moeizame relatie tussen IOB en UCA). Misschien is dit wel een goed moment om eens grondiger te kijken naar de resultaten van dit programma voor de verschillende betrokken centra en bursalen. Wat de bredere samenwerking vanuit IOB betreft zijn ook de perspectieven voor het **Going Global gezamenlijk onderwijsproject** voorlopig nog niet helemaal duidelijk. Er is veel potentieel met de Centraal-Amerikaanse Task Force, maar ook een aantal stevige problemen m.n. door de onveiligheid van UCA/Nicaragua die vooral op korte termijn de haalbaarheid van de gespecialiseerde onderzoekscursussen in het gedrang brengt. Tot slot is er ook het nieuws dat onze Nicaragua-coördinator, **Johan Bastiaensen**, van plan is om in maart 2023 op emeritaat te gaan, zodat de vraag naar zijn opvolging moet gesteld worden.

Johan Bastiaensen